

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Юридичний факультет
Кафедра конституційного, адміністративного
та міжнародного права

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

Право ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ

підготовки бакалавра
спеціальності 081 Право
освітньо-професійної програми Право

Луцьк – 2022

Силабус освітнього компонента «**Право ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ**» підготовки бакалавра, галузі знань 08 Права, спеціальності 081 Право, за освітньою програмою Право.

Силабус освітнього компонента «Право ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ» підготовки бакалавра, галузі знань 08 Права, спеціальності 081 Право, за освітньою програмою Право.

Розробник: Конончук Ірина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

д.ю.н. Кравчук В. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права

протокол № 1 від 29 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри:

д.ю.н. Книш С.В.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	галузь знань 08 Право спеціальність 081 Право освітня програма Право Перший (бакалаврський)	Вибіркова
Кількість годин / кредитів 150 год. /5 кредитів		Рік навчання – 3 -й
		Семестр - 6 ий
ІНДЗ: немає		Лекції 22 год.
		Практичні (семінарські) 20 год.
		Самостійна робота 98 год.
	Консультації 10 год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання: українська		

II. Інформація про викладача

Конончук Ірина Миколаївна

Кандидат педагогічних наук

Доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права

Електронна адреса: shevchukirina@ukr.net

Дні занять: <https://www.law.vnu.edu.ua/zanyatiya-1>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

Освітній компонент «Право ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ» спрямований на формування теоретичних знань про основні тенденції розвитку сфери юстиції та внутрішніх справ Європейського Союзу. Вивчення право ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ є важливим напрямом сучасної юридичної освіти. «Право ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ» набуває особливого значення в контексті імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

2. Пререквізити.

Освітній компонент «Право ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ» має міждисциплінарний характер. Він вивчається на основі знань, які студенти отримали з навчальних дисциплін, як конституційне право, адміністративне право та адміністративний процес, цивільне право, кримінальне право, судові та правоохоронні органи.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Основною метою вивчення освітнього компонента «Право ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ» є формування знань про правове регулювання сфери юстиції та внутрішніх справ в ЄС, співробітництво ЄС та України у ці сфері.

Вивчення освітнього компонента «Право ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ» спрямоване на виконання таких завдань: розкриття поняття сфери юстиції і внутрішніх Європейського Союзу; характеристика політики ЄС у сфері прикордонного контролю, міграції та надання притулку; розкриття сучасного стану та основних тенденцій співробітництва між національними судами держав-членів ЄС у цивільних та кримінальних справах; ознайомлення з правовими засадами взаємодії України і Європейського Союзу у сфері юстиції і внутрішніх справ. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент зможе використовувати набуті знання при вирішенні професійних завдань; орієнтуватися у системі законодавства Європейського Союзу та практики. Оцінювати стан відповідності законодавства України з правом Європейського Союзу.

4. Результати навчання (компетентності).

<p>Загальні компетентності (ЗК)</p>	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми. ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.</p>
<p>Спеціальні (фахові, предметні)</p>	<p>СК4. Здатність застосовувати Конвенцію</p>

компетентності	<p>про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.</p> <p>СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.</p> <p>СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.</p> <p>СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.</p>
Результати навчання (РН)	<p>РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.</p> <p>РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.</p> <p>РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.</p>

	<p>РН 15. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.</p> <p>РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.</p> <p>РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.</p>
--	--

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекц.	Практ.	Консультації.	Сам.	Форма контролю/Бали
Змістовий модуль 1. Сфера юстиції та внутрішніх справ Європейського Союзу						
Тема 1. Становлення та поняття сфери юстиції і внутрішніх справ Європейського Союзу		2	2		10	ДС, Т 10
Тема 2. Правове регулювання сфери юстиції і внутрішніх справ Європейського Союзу		2	2		10	ДС, Т, КР 10
Тема 3. Правові основи політики ЄС у сфері прикордонного контролю, міграції та надання притулку		2	2		10	ДС, Т, КР 10
Тема 4. Співробітництво судових та правоохоронних органів держав-членів ЄС у кримінальних справах		4	2		10	ДС, Т, РЗ 10
Тема 5. Співробітництво судових та правоохоронних органів держав-членів ЄС у цивільних справах		4	2		10	ДС, Т 10
Разом за змістовим модулем 1	79	14	10	5	50	
Змістовий модуль II. Міжнародно-правове регулювання співробітництва між Україною і Європейським Союзом у сфері юстиції та внутрішніх справ						
Тема 1. Допомога країнам-кандидатам та країнам з перспективою членства в ЄС у запровадженні acquis у сфері юстиції та внутрішніх справ		2	2		12	ДС, Т 10
Тема 2. Співробітництва України та ЄС у сфері юстиції і внутрішніх справ за Угодою про асоціацію		2	4		12	ДС, Т, РЗ 10; 10
Тема 3. Співробітництво між Україною та ЄС у кримінальних справах		2	2		12	ДС, Т, РЗ, КР 10
Тема 4. Співробітництво між Україною та ЄС у цивільно-правовій сфері		2	2		12	ДС, Т, РЗ, КР 10
Разом за змістовим модулем 2	71	8	10	5	48	

Всього годин/Балів	150	22	20	10	98	100
---------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------	------------

Методи контролю*: ДС – дискусія, Т – тести, РЗ – розв’язування задач, КР – контрольна робота.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувачів освіти включає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, вивчення окремих питань, що не були розглянуті в курсі лекцій, підготовку до практичних занять.

Зміст самостійної роботи здобувачів освіти

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Становлення та поняття сфери юстиції і внутрішніх Європейського Союзу	10
2	Правове регулювання сфери юстиції і внутрішніх справ Європейського Союзу	10
3	Правові основи політики ЄС у сфері прикордонного контролю, міграції та надання притулку	10
4	Співробітництво судових та правоохоронних органів держав-членів ЄС у кримінальних справах	10
5	Співробітництво судових та правоохоронних органів держав-членів ЄС у цивільних справах	10
6	Допомога країнам-кандидатам та країнам з перспективою членства в ЄС у запровадженні <i>acquis</i> у сфері юстиції та внутрішніх справ	12
7	Співробітництва України та ЄС у сфері юстиції і внутрішніх справ за Угодою про асоціацію	12
8	Співробітництво між Україною та ЄС у кримінальних справах	12
9	Співробітництво між Україною та ЄС у кримінальних справах	12
Разом		98

IV. Політика оцінювання.

З інформацією про засади поточного та підсумкового оцінювання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки можна ознайомитися на сайті Університету:

https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/11_Polozh_pro_otzin_%D0%A0%D0%B5%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf

Оцінювання знань здобувачів освіти з навчальної дисципліни «Право ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ» здійснюється на основі результатів поточного контролю. Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку. Поточний контроль проводиться під час семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Контроль знань здобувачів освіти під час проведення практичних занять може відбуватись в наступних формах: детальний усний аналіз поставлених питань; вибіркоче усне опитування «з місця»; індивідуальне розв’язування практичних завдань, проблемних запитань чи задач; розв’язання тестів протягом 5-10 хв; письмова (до 30 хв.) контрольна робота по варіантах.

За роботу на практичних заняттях здобувач освіти може отримати 10 балів (за аудиторні контрольні роботи – 3 бали, за усні відповіді у ході опитування – 4 бали, за виконання задач і завдань, тестів під час практичного заняття – 3 бали). Максимальна оцінка за даний вид роботи складає 100 балів.

Політика викладача щодо здобувачів освіти. Відвідування лекційних та практичних занять є обов'язковим. Присутність на семінарському занятті без підготовки та нездатність впоратись із завданнями оцінюється на 0 балів.

Для забезпечення освітнього компонента викладач використовує сучасні технології, зокрема хмарні сервіси і освітні платформи чим створює можливості для самостійного ефективного засвоєння здобувачем освіти пропонованого матеріалу у межах елементів структури освітнього компонента. У зв'язку з цим, якщо інше не встановлено положеннями нормативно-правових документів Університету, здобувач освіти, який пропустив лекційне або практичне заняття, може самостійно опрацювати відповідний матеріал і пройти контроль знань з використанням відповідних електронних сервісів або ж пройти контроль знань на одному з практичних аудиторних занять. Також у разі необхідності здобувач освіти може відвідати консультацію з конкретної теми для заповнення прогалин у знаннях.

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт та екзамену заборонені (в тому числі із використанням мобільних пристроїв). Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти та відповідальність за її порушення регулюються Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки: https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/

Політика щодо дедлайнів та перекладання.

Поточний контроль за темами освітнього компонента здійснюється в рамках практичних занять, що проводяться згідно з розкладом. Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів, до яких має бути виконано певне завдання. За наявності поважних причин здобувач має право на складання індивідуального графіку вивчення окремих тем з навчальної дисципліни. Роботи, які здаються із порушення термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (мінус 2 бали). Пропуск здобувачем освіти заняття не звільняє його від обов'язку виконати письмове завдання, чи виконати інші види завдань передбачені силабусом. Термін відпрацювання – протягом двох тижнів з моменту пропуску заняття. Пропущені контрольні заходи, перекладання пропущених практичних занять відбуваються один раз на тиждень в призначений викладачем день. Здобувач освіти має право повторно скласти поточний контроль за темою лише один раз.

Під час вивчення освітнього компонента визнаються результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси / тренінги, онлайн-освіта, стажування тощо), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають освітньому компоненту як загалом, так і його окремим модулям, темі (темам), що передбачені цим силабусом. Порядок та процедура зарахування результатів навчання визначені Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки:

https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/1_%D0%92%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB_%D1%82%D0%B0%D1%82i%D0%B2_%D0%92%D0%9D%D0%A3_i%D0%BC_%D0%9B.%D0%A3.2_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf

Бали зарахування формальної, неформальної та інформальної освіти

Види студентської наукової та практичної активності	Кількість балів
Публікація наукової статті в періодичному виданні студентських наукових праць	10

Виступ на Міжнародній, Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції з публікацією тез доповіді	5
Участь у II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських олімпіад	до 20
Участь у II етапі Всеукраїнського конкурсу наукових робіт	до 20
Участь у всеукраїнських та міжнародних змаганнях Moot Court	до 20
Участь у роботі проблемної групи в межах тематики освітнього компонента	до 10
Участь у правопросвітніх заходах організованих громадськими організаціями в межах національних та міжнародних грантів.	до 5
Проходження курсів, тренінгів, воркшопів та інших видів неформальної освіти в межах тематики освітнього компонента	до 10

V. Підсумковий контроль

За результатами вивчення освітнього компонента здобувачі освіти складають залік. Оцінювання знань здобувачів здійснюється за результатами поточного контролю. При цьому завдання поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно. Залік викладач виставляє за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силябусом освітнього компонента.

У випадку незадовільної поточної семестрової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає залік у формі підсумкового опитування (усного контролю), при цьому на залік виноситься 100 балів. Для отримання заліку необхідно набрати не менше 60 балів за 100-бальною шкалою. У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. Бали набрані студентом під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100. Повторне складання заліку, у разі отримання незадовільної оцінки, допускається не більше двох разів: один раз викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Залік відбувається в період заліково-екзаменаційної сесії, передбаченої навчальним планом, згідно із затвердженим графіком освітнього процесу і розкладом.

Перелік питань до заліку

1. Становлення сфери юстиції і внутрішніх Європейського Союзу.
2. Поняття сфери юстиції і внутрішніх Європейського Союзу.
3. Інституційна сфера юстиції і внутрішніх справ Європейського Союзу.
4. Правове регулювання сфери юстиції і внутрішніх справ Європейського Союзу.
5. Правові засади спільної міграційної політики ЄС.
6. Заходи, закріплені у праві ЄС, щодо функціонування спільної Європейської системи притулку.
7. Правові основи політики ЄС у сфері прикордонного контролю.
8. Співробітництво держав-членів шенгенського простору у сфері прикордонного співробітництва.
9. Співпраця держав-членів шенгенського простору в рамках шенгенської та візової інформаційних систем.
10. Регламентація правом ЄС співпраці поліцейських, митних та інших компетентних органів держав-членів.
11. Правові механізми співробітництва в рамках Європейського поліцейського офісу.

12. Співпраця національних судів у кримінальних справах.
13. Спеціалізовані органи (агентства, установи) Європейського Союзу з протидії злочинності.
14. Єдиний європейський ордер на арешт.
15. Стандарти поведінки з правопорушниками і жертвами злочинів.
16. Правові аспекти становлення співпраці судів держав-членів у цивільних справах.
17. Співробітництво судів держав-членів у цивільних справах.
18. Допомога країнам-кандидатам та країнам з перспективою членства в ЄС у запровадженні *acquis* у сфері свободи, безпеки та юстиції.
19. Співробітництва України та ЄС у сфері юстиції і внутрішніх справ за Угодою про асоціацію.
20. Співробітництво між Україною та ЄС у кримінальних справах.
21. Співробітництво між Україною та ЄС у цивільно-правовій сфері.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перекладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Договір про Європейський Союз. URL: <http://https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-force.html> (дата звернення: 24.08.2022).
2. Договір про функціонування Європейського Союзу. URL: <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-force.html> (дата звернення: 24.08.2022).
3. Charter of Fundamental Rights of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012P%2FTXT> (дата звернення: 24.08.2022).
4. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 24.08.2022).
5. Електронний курс навчальної дисципліни «Право ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ». URL: <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1764>
6. Європейське право: право Європейського союзу : підручник : у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. К. : Ін Юре, 2015. Кн. перша : Інституційне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ : Ін Юре, 2015. 312 с.
7. Європейське право: право Європейського союзу : підручник : у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. Київ : Ін Юре, 2015. Кн. друга : Матеріальне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, К. В. Смирнова, І. В. Влялько та ін. Київ : Ін Юре, 2015. 456 с.

8. Європейське право: право Європейського союзу : підручник : у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. Київ : Ін Юре, 2015. Кн. третя: Право зовнішніх зносин Європейського союзу / В. І. Муравйов, М. М. Микієвич, І. Г. Білас та ін. Київ : Ін Юре, 2015. 408 с.
9. Зібрання актів європейського права. Київ : ред. журн. «Право України», 2013. Вип. 1 : Європейський Союз / упоряд. К. В. Смирнова ; за заг. ред. В. І. Муравйова. 2013. 1052 с.
10. Конончук І. М. Право громадян Європейського Союзу на вільне пересування та проживання у межах територій / І. Конончук // Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції, м. Луцьк, 11 грудня 2020 р. URL: <https://www.law.eenu.edu.ua/koriya-prava-ditini>
11. Конончук І. Інституційний механізм спільної зовнішньої політики Європейського Союзу. Історико-правовий часопис. 2019. № 2 (14). С. 52–56.
12. Конончук І. М. Правове регулювання простору свободи, безпеки та юстиції Європейського Союзу : URL: https://www.law.vnu.edu.ua/files/ugd/65dd18_5349c6ae46d9436a8e90e3345063d60c.pdf
13. Конончук І. М. Право громадян європейського союзу на звернення до інституцій, органів та агенцій Союзу // Проблеми забезпечення прав і свобод людини : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ.конф. (Луцьк, 10 груд. 2021 р.) / уклад. Л. М. Джурак. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. С. 107-109.
14. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посіб. К. : Знання, 2009. 751 с.
15. Основи права Європейського Союзу : підручник / [Л. І. Адашис, Т. М. Анакіна, С.М. Вихрист та ін.] ; за аг. ред. Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2020. 590 с.
16. Право Європейського Союзу: основи теорії : підручник / [Т.М. Анакіна, Т.В. Комарова, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк та ін.] ; за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків: Право, 2019. 360 с.
17. Сироїд Т. Л. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. / Т. Л. Сироїд, Л. О. Фоміна. Харків: Право, 2019. 310 с.
18. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: <http://www.europa.eu>